

№	Күнэ		Тизмэ аата	Уруок сыала	Уруок тиибэ	Бэлигтээнин, тэрил	Дьү
1.	2/09		Норуот тылынан уус-уран айымньыта Олоҕо өйдөбүлэ.	Сахаба гимн буолбут н.т.у-у.а чыпчаалын, сюжетын, геройдарын билэр.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	
2	7/09		«Дьулдуруйар Ньургун Боотур»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	№6 с.11-17 Дуоска, учебник	Аабыы
3	9/09		Айыңа сиэр тойон	Айымньы ис хоһоонун уус-уран тылынан кэпсиир.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Хөһ-к аабыы
4	14/09		Дьулдусхан субуйа сүүрүк	Айымньы ис хоһоонун ырытар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Ой-дьүһ ным
5	16/09		Алгыс ырыата	Олоҕо ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалырын билэр.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Ой-дьүһ ным
6	21/09		Кыыс Ньургун	Хоһоонноохтук аабар, сюжетын өйдүүр.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аабыы
7	23/09		Олоҕо тыла-өһө	Айымньы тылын-өһүн уратытын билэр, ырытар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Ырытыы
8	28/09		Олоҕо геройдара	Геройдар уратыларын быһаарар, ай-ны хоһоонноохтук аабар	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник, слайд, интер. дуоска, ПК	Олоҕо мин туһунан санаа
9	30/09		Иһитинэри уруок	саныр санаатын сааһылаан суруйар тылынан этэр.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник	
10	5/10		Суругунан үлэ. «олоҕо...»өйтөн суруйуу	саныр санаатын сааһылаан суруйар.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник	
11.	7/10		Норуот уонна история	Норуот уо. История силбэһинитин билэр, олох чачылларыгар олобуран быһаарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аабыы
12	12/10		В.С.Яковлев.	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Кэпсииргэ бэл
13	14/10		Тулаайах оҕо	Айымньыны хоһоонноохтук аабар. Айымньы тылын-өһүн ырытар, билбэт тылын тылдыт көмөтүнэн быһаарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
14	19/10		«Бэрдьигэстээх Дэбэндэ»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник слайд, интер. дуоска, ПК	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
15	21/10		«Ньырбачаан түүлэ»	Ай-ы тылынан киһи кэрэхсиир гына кэпсиир.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
16	26/10		Айымньыны ырытыы	Айымньы тылын-өһүн ырытар, билбэт тылын тылдыт көмөтүнэн быһаарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Нойосуус (талбыт кэрчиги)
17	28/10		Хатылааһын. «Тулаайах оҕо»	саныр санаатын сааһылаан суруйар.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник слайд, интер. дуоска, ПК	
18	2 чиэп пэр		С.Р.Кулачиков	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аабыы
19	9/11		«Буурба, буулдыа дьылыгар»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	№4 с.19,28 Дуоска, учебник	Нойосуус
20	11/11		М.Д.Ефимов	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аабыы
21	16/11		«Сахалар иһэллэр»	Хоһоонноохтук аабар, сюжетын өйдүүр.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Нойосуус
22	18/11		Сахалы хоһооннор тустарынан диспут уруок	саныр санаатын сааһылаан тылынан кэпсиир, уратытын быһаарар.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	слайд, интер. дуоска, ПК	
23	23/11		Хоһоон айарга холонуу	саныр санаатын сааһылаан суруйар.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник	
24	25/11		Кини уонна үйүлбэ	Кини уо. үйүлбэ тематыгар саныр санаатын сааһылаан тылынан кэпсиир	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	
25	30/11		Н.Д.Неустроев.	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник слайд, интер. дуоска, ПК	Аабыы
26	2/12		«Балыксыт»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	№7 с.74 №6 с.75 Дуоска, учебник	Өйт. суруйуу
27	7/12		Н.М.Заболоцкай	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№4 с.238 Дуоска, учебник	Аабыы
28	9/12		«Мааппа»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	слайд, интер. дуоска, ПК, киинэ	Кэпс. бэлэмн. Нойосуус
29	14/12		Иккис олох баар дуо?	Айымньы тылын-өһүн ырытар, уратытын быһаарар, проблематын туруорар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аабыы
30	16/12		Уобарастарынан ырытыы Суругунан үлэ.	саныр санаатын сааһылаан суруйар.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник слайд, интер. дуоска, ПК	Өйт. суруйуу

31	21/12		С.П.Данилов.	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№4 с.222 слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Аа5бы
32	23/12		«От үрэххэ»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар, проблематын быһаарар	Саңа теманы барыы	№4 с.232 Дуоска, учебник	Суруг-н үлэ
33	3 чиэп пэр		Айымньыны ырытыы.	Айымньы геройдарын, тылын-өһүн ырытар,	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	
34.	11/01		В.Н.Потапова.	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аа5бы
35	13/01		Кини дьылбата уонна норуот кэскилэ	Кини уо. норуот кэскилин туһунан саныыр санаатын сааһылаан этэр	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	
36	18/01		А.И.Софронов. «А5абар»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№6 с.61 №7 с.49. слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Нойосуус
37	20/01		А.Е.Кулаковской «Оттоку олук алгыһа»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№6 с.49 № 7с.3 слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Суруг-н үлэ
38	25/01		«Өрүс бэлэхтэрэ»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар, уратытын ырытар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Суругунан үлэ
39	27/01		П.А.Ойуунускай. «Улуу Куданса»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№6 с.95 №7 с.82 слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
40	1/02		Философскай айымньы.	Айымньы тылын-өһүн ырытар, уратытын, проблематын, тематын быһаарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аа5бы
41	3/02		«Иирбит Ньюкуус»	Ай. Проблематын, тематын, ис хоһоонун сааһылаан кэпсиир.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Суругунан үлэ
42	8/02		С.П.Данилов «Саатал»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№4 с.213 слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Нойосуус
43	10/02		О.Н.Корякина «Сахам кыһын дьылбата»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Суругунан үлэ
44	15/02		И.С.Зверев «Томторук»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№6 с.37 Дуоска, учебник	Аа5бы
45	17/02		Хатылааһын. Тест. Түһүмэх түмүгэ	саныыр санаатын сааһылаан суруйар, ырытар	Хатылыыр, чиэптэр уруок	слайд, интер. дуоска, ПК	
46	22/02		Таптал – кини истиц ийинитэ	Таптал темалаах ай-ры араарар, саныыр санаатын сааһылаан суруйар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аа5бы
47	24/02		А.Е.Кулаковской.«Кырасыабай кыыс»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№6 с.49№7 с.3. Дуоска, учебник слайд, интер. дуоска, ПК	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
48	29/02		А.И.Софронов «Таптал»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№6 с.61-75 Дуоска, учебник	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
49	1/03		Иккис оонһуута	Айымньыны хоһоонноохтук аабар, ис хоһоонун билэр.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аа5бы
50	3/03		Үһүс онһуута. Драманы ырытыы.	Ай-ы тылын-өһүн ырытар, сюжетын, проблематын, тематын быһаарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Суругунан үлэ
51	8/03		«Үрүң тулук эрэ мөлбөстүүр»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Нойосуус
52	10/03		Д.К.Сивцев.	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Аа5бы
53	15/03		«Аанчык»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар, тематын, проблематын быһаарар	Саңа теманы барыы	№4 с.60 слайд, интер. дуоска, ПК, киинэ	Суругунан үлэ
54	17/03		Чиэптии, «Аанчык» ай-ны ырытыы	Айымньы тылын-өһүн, тематын, проблематын ырытар	Хатылыыр, чиэптэр уруок	слайд, интер. дуоска, ПК	
55	23/03		П.Н.Тобуурокап «Таптырга буруй суох»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№4 с.254	Нойосуус
56	4		И.М.Гоголев «Хап-харанан көр	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	

	чиэп пэр		эрэ!»				
57	5/04		Ырыа буолбут хоһооннор.	саныыр санаатын сааһылаан суруйар.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	слайд, интер. дуоска, ПК	
58	7/04		Поэт олоххо анала. А.И.Софронов «Тугу туойабын?»	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	№6 с.61 №7с. 49 Дуоска, учебник	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
59	12/04 14/04		П.А.Ойуунускай.	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	№6 с.95 №7 с.82 слайд, интер. дуоска, ПК	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
60	19/04		«Туруң, туруң туойуң!»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар, тематын, уратытын, тылн ырытар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аа5ыы
61	21/04		Айымньыларга сыанабыл	саныыр санаатын сааһылаан суруйар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	
62	26/04		Семен Данилов	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	слайд, интер. дуоска, ПК №4 с.213	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
63	28/04		«Ырыа туһунан»	Айымньыны хоһоонноохтук аабар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Нойосуус
64	3/05		Р.А.Кулаковскай.	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	слайд, интер. дуоска, ПК Дуоска, учебник	Кэпсииргэ бэлэмнэнии
65	5/05		«А5ам оло5о»	Хоһоонноохтук аабар, сюжетын өйдүүр.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аа5ыы
66	10/05		Айымньыны ырыгыты.	Айымньы тылын-өһүн тематын, тылын, Проблематын ырытар	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник	Аа5ыы
67	12/05		С.Т.Руфов	Сур-чыны билэр, уратытын, ай-рын араарар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	Аа5ыы
68	17/05		«Кини дууһатын көрдөөммүн»	саныыр санаатын сааһылаан суруйар.	Саңа теманы барыы	Дуоска, учебник	
69	19/05		Хатылааһын. Саха лит-гар поэзия.	Өйдүүр, толкуйдуур дыбурун бэрэбиэркэлиир	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник	
70	24/05		Хатылааһын Түһүмэх түмүгэ.	саныыр санаатын сааһылаан суруйар.	Хатылыыр, чиңэтэр уруок	Дуоска, учебник слайд, интер. дуоска, ПК	

Быһаары сурук

Уопсастыба олоһор улахан уларыйы тахсан, дойду историятын, олорон ааспыт олоһун сыаналырга, кэлэр кэскилин түстүүргэ атын көрүү үөскээн, республика суверенитет ылыннан, «Саха республикатын национальной оскуолатын саңардан сайыннары концепцията» киирэн, билигин төрөөбүт литератураны оскуолаҕа саңарды үөрэтэр кыах баар буолла. Онтон сииттэрэн саха оскуолатыгар 5-11 кылааска норуот тылынан уус-уран айымньытын уонна саха литературатын үөрэтии саңа программата оңоһулунна.

Төрөөбүт литератураны орто оскуолаҕа үөрэтии билинни кэмнэ маннык ысалы-соругу туруорар:

- сахалы литератураны сэргээн, кэрэхсэн, сатаан, өйдөөн ааһарга үөрэнии; аахпыт бэйэ сайдытыгар туһанарга туһулааһын;
- ийэ тыл уус-уран күүһүн, кэрэтин, тыл илбиһин, хомуһунун оһо кыра сааһыттан иңэри;
- уус-уран айымньыны, араас геройдарын туһанан төрөөбүт норуот олоһун, историятын, культуратын, үгэстэрин, сирин-майгытын арыыйы; киһин аналын, олоһу дириңник, таба өйдүүргэ үөрэтии.
- төрөөбүт тылынан уус-уран айымньыны айыллар үгэһин, кистэлэңин, араас ньыматын билиһиннэри;
- үөрэнээччи айымньылаахтык толкуйдуур уонна айар дьобура тобулларыгар суол аһы;
- уус-уран айымньыны уран тыллаах, ураты дьобурдаах, талааннаах дьон айарын өйдөтүү.

Онон оскуолаҕа литература урогун сүрүн анала – үөрэнээччи төрөөбүт тыл, фольклор уонна литература норуот духовнай баайа, киһи өйө-санаата тобуллар, туругулар, майгыта-сигилитэ ситэр, арыллар, истин, иһирэх ийиитэ үһүктар эйгэтэ буолар диэн өйдүүрүн ситиһии.

Саха литературатын орто оскуолаҕа үөрэтэр программаны оңорорго маннык сүрүн туһайылылары тутустубут:

1. Норуот тылынан уус-уран айымньыта сахалы уус-уран литература силиһэ, төрдө буоларын аахсан, уус-уран литератураны фольклору кытта ситимнээн үөрэтии.
2. Айымньыны идеянай тосхолунан эрэ буолбакка, уус-уран ситиһиитин, үөрэнээччигэ сайдыыны, литературнай үөрэбириини төһө биэрэр кыахтааһын сыаналаан талы уонна таңы.
3. Уус-уран айымньыны айар ньыма арааһын, литература теориятын өйдөбүллэрин түмэн, бөдөхтөөн биэри. Ону үөрэнээччи болһойоро, бэйэтэ туттарга эрчиллэрэ.
4. Талан үөрэтии уонна талан ааһы хайысхатын тутуһуу. Оһону баһаран туран үөрэнэргэ, бэйэни сайыннаарга, бэйэ санаатын, сатабылын, дьобурун сыаналырга үһүйуу.
5. Үөрэнээччигэ айарга үөрэнэр, холонор кыаһы биэри, тэрийии, сөптөөх үөрүйэһи, сатабылы иңэри, дьобура сайдарыгар ирдэбил туруоруу.

Программаҕа саха литературатын 5-11 кылааска үөрэтии үс сүһүөххэ арахсар: I сүһүөх – 5-7 кылаас; II сүһүөх – 8-9 кылаас; III сүһүөх – 10-11 кылаас. Онон оһо сааһа, уус-уран айымньыны кэрэхсиир, сыаналыыр кыаһа учуоттанар.

I сүһүөххэ саха литературатын урогар уус-уран айымньыны ааһы таһынан, айымньы айыллар кистэлэңин билиһиннэрэр сорук турар. Ол иһин айымньы уус-уран көрүнүнэн (жанрынан) наарданна. Литература теориятын сүрүн өйдөбүллэрэ бу сүһүөххэ киэңник, кэлим бөлөбүнэн киирдэ. Онуох жанр уратыта, туттар ньымалара кылаас ахсын улам байан, атын-атын өрүтэ хабыллар. Саха литературатын ойуулуур-дьүһүннүүр, уобарастыыр тиһигэ сүрүннээн норуот айымньытын үгэстэригэр олобуран, онтон силис тардара өрүү болһомто киинигэр турар.

II сүһүөх уус-уран айымньыны ааһары тэнэ, литература киһи олоһун уустаан-ураннаан хоһуйар искусство ураты көрүнэ, уустук эйгэтэ буоларын билиһиннэрэр соруктаах. Ол иһин бу сүһүөххэ айымньы олоһу арыһан көрдөрөр проблематынан наарданна. Биллэн турар, литература анаан хоһуйар да таарыйан ааһар да проблемата кэмэ суох үгэс.

Олортон киһи аймабы үйэлэргэ долгуппут саамай боччумнаах, оскуола оҥотугар ордук чугас проблемалар диэн таллыбыт. Маннык наардаатахха, литература оҥону сайыннарар, иитэр-үөрэтэр соргуа ордук арыллар кыахтанар.

III сүһүөх уус-уран айымньыны ааҕары таһынан, саха литературата үөскээбит уонна сайдан кэлбит суолун билиһиннэрэр соругу толорор. Ол иһин уус-уран айымньы историзм принцибин тутуһан, литература сайдыытын (литературнай процесс) сүрүн түһүмэхтэринэн сааһылланна.

Саха биллиилээх суруйааччыларын олоһун үөрэтии II-с сүһүөхтэн сабаланаар. 8-9 кылааска суруйааччы олоһо айымньытын кытта ситимнээн үөрэтиллэр, олоһун уонна айар үлэтин ураты түгэнэ арыллар. Оттон III-с сүһүөххэ суруйааччы олоһу көрүүтэ, философията, эстетиката, айар маастарыстыбата, ураты стилэ анаан-минээн үөрэтиллэр.

Программа оскуолаҕа үөрэтии билигин оҥо кыаһын учуоттаан хас да таһымнаах буолар диэн ирдэбили тутуһар. Ол иһин айымньыны кылаас ахсын 1) хайаан да аабыллар; 2) талан аабыллар; 3) диринэтэн үөрэтиллэр диэн аттардыбыт.

Үөрэнээччи хайаан да ааҕар-үөрэтэр айымньытын ахсаана элбэһэ суох уонна сүрүн таһым ирдэбилигэр эппиэттиир. Талан ааҕар айымньы «...» бэлиэлээх, үөрэнээччи литератураҕа билиитин-көрүүтүн кэнэтэр орто таһымнаах. Ол айымньылартан хайатын (эбэтэр барытын) ааҕан үөрэтэри эбэтэр көтүтэри учуутал үөрэнээччини кытта сүбэлэһэн быһаарар.

Диринэтэн ааҕар айымньы «...» бэлиэлээх, саха тылын, фольклорун, литературатын диринэтэн үөрэтэр кылааска, гуманитарнай лицей, гимназия үөрэнээччилэригэр уонна баҕалаах оҥоһо ананар. Биллэн турар, айымньыны таларга харчач суох, учуутал бэйэтэ солбуйуон, уларытыан, көбүрүтээн сөп. Ол гынан баран ол айымньы жанр, көрүн, проблема эбэтэр түһүмэх уратытын чуолкайдык арыһар, көрдөрөр буолуохтаах. Онон саха классиктарын тэнэ эдэр, урут оччо биллэ илик автор айымньыта ди кириэн сөп.

Үөрэнээччи литература урогар ылар түмүгэ ситиһиитэ эмиэ үс сүһүөбүнэн наарданна. Учуутал үөрэтэр сыалын-соругун чуолкайдык туруорарын туһугар «Түмүк ситиһии» сүһүөх ахсын инники бэриллэр. Түмүк ситиһии икки салаалаах: 1) үөрэнээччи билиитэ уонна сатабыла; 2) тылы сайыннарыы. Үөрэнээччи ханнык айымньыны уонна литература үөрэбиттэн туох өйдөбүлү билиэхтээһэ, айымньыны өйдүүр туох сатабылы ылар барыллаан ыйыллар. «Тыл сайдыытын ирдэбилэ» үөрэнээччи бу сүһүөх кылааска тылынан да, суругунан да үлэ ханнык көрүнүнэн сатаан толоро, суруйа үөрэнэрин, эрчиллэрин ыйар.

Өйтөн ааҕар айымньы сүһүөх ахсын «Тыл сайдыытын ирдэбилигэр» ыйыллар. Тугу үөрэтэри учуутал биэрэр эбэтэр үөрэнээччи бэйэтэ талар.

Программаҕа үөрэтии чааһа биирдиилээн айымньыга буолбакка, түһүмэх, бөлөх айы биэриллэр. Ханнык айымньыны хас чаас үөрэтиэххэ сөбүн учуутал быһаарар. Талар айымньы бу уопсай чаас

иһинэн аабыллар. Оттон айымньыны диринэтэн үөрэтэр чаас гимназия, лицей, гуманитарнай эбэтэр диринэтэн үөрэтэр кылаас учебнай сеткатыгар көрүллэр.

Ханнык баҕарар киһи үрдүк уус-уран таһымнаах айымньыны аабытттан дуоһуйар, туох эмэ санааҕа тийэр. Оттон үөрэнээччи сыһыа сайдан иһэр оҥотук өйүгэр-санаатыгар, ийэитигэр уус-уран айымньыттан сөптөөх хоруйу булан, дьону-сэргэни, олоһу сылыктыы, сыаналыы үөрэнэригэр баҕарабыт.

Үөрэнээччи билиитэ уонна сатабыла:

- Айымньы – уус тыл уран айыыта диэн билэр. Уус-уран айымньыга тыл суолтатын, ойуулаан-дьүһүннээн, уобарастаан этэр, ааҕааччыга дьайар ураты күүһүн өйдүүр.
- Уус-уран айымньы олоһу хоһуйар уратытын өйдүүр. Айымньы геройун майгытын-сигилитин, дьайыытын, характера хайдах сайдарын кэтээн көрөр, ырытар, сыаналыыр.
- Уус-уран айымньыны таба, өйдөөн, кудуччу ааҕар:

5 кылааска: таска 90-100 тылы, искэ 100-120 тылы;

6 кылааска: таска 100-110 тылы, искэ 120-150 тылы;

7 кылааска: таска 110-120 тылы, искэ 150-180 тылы;

8-9 кылааска таска 120-130 тылы, искэ 180-200 тылы; айымньы

- Уус-уран айымньыны хоһоонноохтук аабар, онно бэйэтэ сатаан бэлэмнэнэр.

-Уруокка аахпыт айымньыларын араас көрүнүн араарар, толорорго эрчиллэр.

- Литература айымньытын 3 көрүнүн (эпос, лирика, драма), сүрүн жанрдарын (кэпсээн, сэһэн, роман, үгэ; хоһоон, поэма; драма, комедия, трагедия;) ол арааһын (олох-дьаһах туһунан, быһылааннаах, фантастика, сатира, көр-күлүү кэпсээн, новелла, дьүһүйүү; иэиийлээх, көр-күлүү, анабыл, андабар, кутурбан, уруй-айхал хоһоон о.д.а.) арааран билэр.

- Уус-уран айымньы темата уонна сүрүн санаата, сюжета уонна тутула диэн өйдөбүлү билэр, айымньыны өйдүүрүгэр, сыаналыырыгар туһанар.

Айымньы ойуулуур-дьүһүннүүр уус-уран ньыма арааһа (уус-уран быһаары, тэңнээһин, тыыннаабымсыгы, омуннааһын, кыратыгы, кубулутан этии, ханалытан этии, дьүөрэлээн этии, хатылааһын о.д.а.) хайдах туттулларын болбойор, кэтээн көрөр, бэйэтэ эрчиллэригэр, айан холоноругар туһанар.

- Уус-уран айымньыны төһө сөбүлээбитин-сирбитин арааран өйдүүр, ол төрүөтүн, айымньы туга кэрэхсэтэрин сатаан быһаарар, санаатн этэргэ холонор.

2. Үөрэнээччи тылын сайдыыта:

- Уус-уран айымньыны уонна өйгө үөрэппит тексин хоһоонноохтук аабар;

-Айымньы уус-уран тылын туһунан ыйытыгы тылынан уонна суругунан толору хоруйдуур;

-Литературнай айымньы уонна герой мэтириэтин, айылбаны хоһуйуу туһунан суруйааччы дьүһүйүүтүн туһанан уус-ураннык кэпсиир; киһи дьүһүнүн-бодотун, айылба көстүүтүн уус-ураннык хоһуйан суруйарга холонор;

- Аахпыт, остуоруйа, кэпсээн ис хоһоонунан дыобус диафильм, мультфильм, инсценировка сценарийын суруйар.

-Аахпыт айымньы, көрбүт киинэ, спектакль туһунан дьүүллэһиигэ, сэхэргэһиигэ кыттар, өйтөн суруйар.

Литература уроугар туһаныллар литературалар:

№1 Саха литратуратын оскуолаба үөрэтии методиката. Якутскай: Бичик. 2006.

№2. Е.М.Поликарпова. 6 кылааска обону үөрэтии.

№3. Е.М.Поликарпова. Литература уроуга – айар үлэ.

№4. Саха литературата.9-10 кылаас. **Редактордар:** Г.Г.Окороков, Г.Р.кардашевскай, И.Н.Рожин, И.К.Сивцев.-Дьокуускай, 1983

№5. Е.М.Поликарпова. Хоһоонноохтук аабыы.-Дьокуускай, 1992.

№6. Саха литературата 8 кылаас. Редактор: Г.Г.Окороков.-Якутскай,1983.

№7. В.Н.Прогодяконов. Саха суруйааччылар.-Дьокуускай:Бичик. 1994.-108с.

№8. С.К.Колодезников, В.К.Мокрошупова.-IV кылаас «Төрөөбүт литературабыт» учебник-хрестоматиятыгар методическай ыйылар. Учууталга көмө пособие.-Якутскай: Кинигэ изд-вота, 1988-80с.

№9. А.А.Билюкина.Суорун Омоллоон.-Дьокуускай.2006.

№10. В.Б.Окорокова. Саха литературатыгар тургутуктар.-Дьокуускай, 2006.

№11. Н.Н.Васильева, В.Б.Окорокова. Айымньы аатын уус—уран суолтата. Дьокуускай. 2006.

№12. Проблемы творчества И.М.Гоголева-Кындыл: поэзия, проза, драматургия/Акад. Наук Респ. Саха (Якутия), ин-т гуманитар. Исслед.; [отв.ред.М.Н.Дьячковская].- Якутск:Изд-во ИГИ АН РС(Я), 2004.-192с.

№13. Саха литературата 10 кылаас/[Н.Н.Тобуруокап, П.В.Максимова, Н.И.Филиппова].-Бастакы тахсыыта.-Дьокуускай: Бичик, 2006. -160с.

№14. Саха литературата 11 кылаас/[П.В.Максимова, Н.Н.Тобуруокап, Н.И.Филиппова].-Дьокуускай: Бичик, 2006. -160с.

№15. Литература кэрэһиттэрэ: 10-11: хрестоматия /[хомуйан онордо У.М.Флегонтова.] - Дьокуускай: Бичик, 2006.-248с

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Сунтарская средняя общеобразовательная школа №2 им. И. С. Иванова с дошкольными группами» муниципального района «Сунтарский улус (район)» Республики Саха (Якутия)

<p>Согласовано на заседании школьного методического объединения</p> <p>От «<u>31</u>» <u>августа</u> 2016 г.</p>	<p>Согласовано Заместитель директора школы по УМР МБОУ СОШ №2</p> <p><u>Данилова И. Е.</u> «<u>31</u>» <u>августа</u> 2016 г.</p>	<p>Утверждаю Директор МБОУ СОШ №2 им. И. С. Иванова с дошкольными группами</p> <p><u>Иванов В. Р.</u> «<u>31</u>» <u>августа</u> 2016 г.</p>
--	---	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по учебному курсу «Якутская литература»

9 класс

Учитель якутского языка и литературы: Тимофеев М. Ф.

2016 - 2017 учебный год